

Tartu Ülikool
Psühholoogia instituut

Maria-Helena Naarits
ERINEVAD REAKTSIOONID LAULUSÕNADELE –
KAS EELINFORMATSIOON TEKITAB EELARVAMUSI?

Seminaritöö

Juhendaja: Karin Täht

Läbiv pealkiri: Eelarvamused tulenevalt eelinformatsioonist

Tartu 2014

SISUKORD

SISUKORD.....	2
KOKKUVÕTE	3
ABSTRACT.....	4
SISSEJUHATUS	5
MEETOD	10
Valim.....	10
Protseduur.....	10
TULEMUSED	11
ARUTELU JA JÄRELDUSED	19
VIITED	22
LISAD.....	24
Lisa 1	24
Lisa 2	25
Lisa 3	26

KOKKUVÕTE

Käesoleva seminaritöö eesmärgiks oli uurida, kas inimestel tekib eelarvamuslik suhtumine laulusõnadesse vastavalt saadud eelinformatsioonist. Selle väljaselgitamiseks esitati kolmele katseisikute gruppile Kingston Trio laulu „*Bad Mans Blunder*“ (Lisa 1) sõnad koos erineva instruksiooniga. Esimesene grupp teadis, et tegemist on räpistiilis looga, teine grupp, et tegemist on kantristiilis looga ning kontrollrühm ei saanud eelinformatsiooni loo stiili kohta. Pärast laulusõnade lugemist paluti katseisikutel vastata seitsmele suhtumist näitavale küsimusele laulusõnade kohta, millele vastuseskaala oli 9-puntine (Lisa 2).

Valimis oli 64 18-30-aastast isikut. Igas grupis oli umbes kümme katseisikut, kellest keskmiselt pooled olid meessoost ja pooled naissoost.

Hüpoteesideks oli, et esimese grupi katseisikud hindavad laulusõnu kõige negatiivsemalt, et viimase kahe grupi vahel ei ole märgatavaid erinevusi ning et naised hindavad laulusõnu negatiivsemalt kui mehed.

Tulemustest selgus, et kinnitust leidis vaid viimane hüpotees, mistõttu ei saa käesoleva uurimuse põhjal järeldada, et inimesed on eelarvamusliku suhtumisega tulenevalt neile antud eelinformatsioonist.

Võimalik, et hüpoteesid saanuks kinnitust teistsuguse valimi või kultuuriruumi puhul.

Märksõnad: eelarvamus, hoiak, eelinformatsioon, mõjutamine

ABSTRACT

DIFFERENT REACTIONS TO SONG LYRICS – THE ARISE OF PREJUDICE DEPENDING ON PREVIOUS INFORMATION

The purpose of current study was to investigate if people have prejudiced attitude towards song lyrics depending the previous information they got. There were three test groups to find it out. All groups read the lyrics of a song „Bad Mans Blunder“ from Kingston Trio (Lisa 1) with different instructions. The first group got the information that the song was from a rap artist, the second group that it was a country song and the third group did not get any information about the style of the song. After reading the lyrics all the people in the test groups were asked to answer seven questions regarding attitude. Answers were given in a 9-point scale (Lisa 2).

Sample consisted of 64 participants, aged from 18 to 30. There were about 10 people in every group from which about half of them were women and half of them men.

Hypothesis stated that the people from the first group will evaluate the song in the most negative way, that there will not be a considerable difference between the second and the third group, that women will evaluate the song more negatively than men.

Results show that only the third hypotheses was right, so based on current research it can not be concluded that people have prejudiced attitudes depending the previous information they get.

Hypotheses might have been confirmed if the sample or the cultural environment would have been different.

Key words: prejudice, attitude, previous information, affecting

SISSEJUHATUS

Eelarvamused tingivad negatiivseid hoiakuid inimeste omavahelistes suhetes ja põhjustavad seetõttu erinevaid probleeme. Eelarvamuste olemust ja ulatust on uuritud väga erinevates valdkondades, eriti ühiskonna jaoks aktuaalsete või valuliste teemade korral, näiteks A. Kinsey naiste ja meeste seksuaalkäitumise teemal¹. Eelarvamuste uurimine on jätkuvalt aktuaalne, et tagada negatiivsetele stereotüüpidele kriitiline tähelepanu ja koos sellega eelarvamuste minimaliseerimine.

Käesoleva seminaritöö eesmärgiks on viia läbi kordusuuring, mille raames uurida, kas ilmneb seos eelarvamuse tekke ja sellele vahetult eelnenud konkreetse informatsiooni vahel.

Käesoleva töö aluseks on Carrie Friedi uurimistöö ja artikkel „*Who's Afraid of Rap: Differential Reactions to Music Lyrics*“ („Kes kardab räpimuusikat: erinevad reaktsioonid laulusõnadele“), mis oma hüpoteesides määratles, et räpstiilis muusika saab rohkem negatiivset kriitikat kui teised muusikastiilid ning tema hüpoteesid leidsid kinnitust. Friedi katsest võttis osa 146 inimest vanuses 20 kuni 84 aastat, nendest 68 olid meessoost ja 78 naissoost. (Fried, 1999) Antud töö raames vaadeldakse ka seda, kas naised reageerivad vägivaldsetele laulusõnadele negatiivsemalt kui mehed. Nimetatud kolmas hüpotees ei leidnud Friedi töös kinnitust, kuid erinevatele teoreetilistele materjalidele toetudes võib arvata, et see nähtus võib siiski ilmneda.

Sarnasel teemal on uurimuse läbi viinud ka Appalachian State University psühholoogia osakonna teadurid. Nende uurimuse eesmärk oli teada saada, kas katseisikud hindavad laulusõnade mõju erinevalt vastavalt sellele, millisesse muusikastiili need sõnad väidetavalt kuuluvad. Vaadeldi nelja erinevat muusikastiili – *heavy metal*, räpi-, pop- ja kantrimuusika. Tulemustest selgus, et *heavy metal* ja räpimuusika innustavad kuulajaid vähem ühiskonnapooldavalt käituma, kuid samas ei innusta nimetatud stiilid ka ühiskonnavastast käitumist rohkem kui pop- ja kantrimuusika. Nimetatud töö valimis oli 160 katseisikut, kellest 65 olid meessoost, 94 naissoost ja 1 täpsustamata. Kõik katseisikud olid psühholoogia tudengid. (Ballard, Dodson ja Bazzini, 1999)

Binder analüüsis ja võrdles oma uurimuses meedia vastukaja ja reaktsiooni nii *heavy metal* kui ka räpimuusika vägivaldsetele sõnadele. Analüüsis selgub, et vägivaldse sõnumiga räpimuusika tekitab kuulajaskonnas mure, kuna arvatakse, et seesugune muusika mõjutab ja

---

¹ Kättesaadav (05.04.2014): <http://www.kinseyinstitute.org/research/ak-hhscale.html>

õhutab kuulajaid sooritama vägivaldseid kuritegusid ning ohustama ühiskonda. *Heavy metal* muusika aga ohustab nimetatud uurimuse kohaselt inimesi sel viisil, et õhutab neid kasutama narkootilisi aineid ja sooritama suitsiidi. Erinevus kahe muustikastiili mõju vahel on väike, aga oluline, kuna mõjutab kas kuulaja enese heaolu või tekitab kuulajale potentsiaalselt teisi ohvreid. (Binder, 1993)

Richmondi Ülikooli teadlase Erik Nielsoni sõnul on räpimuusikat Ameerikas peetud 1980ndatest, mil stiil suurema kuulajaskonna ette jõudis, kehtiva poliitilise jõu vastandajaks, mis tõi välja sotsiaalsed ja rassilised ebavõrdsused Ameerikas. Nielson sellega aga ei nõustu ning arvab, et tuleks läbi mõelda, kuidas ja miks räpimuusika arenes ning miks see just probleemsetel teemadel sõna võtab. (Nielson, 2011) See, miks räpimuusika tekitab negatiivseid eelarvamusi nagu ilmnes Friedi uurimuses, võib olla tingitud mitmest faktorist, näiteks sellest, et kultuurimälu on säilinud arusaam, et tegemist on vaenuliku sõnumiga edastava muusikastiiliga.

Teoreetiline taust

Definitsioone eelarvamusele on mitmeid, kuid üks lühemaid ja konkreetsemaid väidab, et eelarvamus on teistest halvasti mõtlemine ilma piisava põhjusega. Allporti eelarvamuse definitsiooni kohaselt väljendub eelarvamus vältiva või vaenuliku hoiakuna inimese vastu, kes kuulub mingisse gruppi, vaid seetõttu, et ta sellesse gruppi kuulub. See tähendab, et Allporti järgi peab eelarvamuse tekkeks olemas olema kaks olulist elementi – kas soosiv või mittesooiv hoiak ja üldistav või väär uskumus. (Allport, 1958) Kaasaegsemas kirjanduses eristatakse uskumusi või stereotüüpe hinnangulistest ja käitumuslikest aspektidest. Seega defineeritakse kolme erinevat terminit – stereotüübid on uskumused ning arvamused erinevate gruppide iseloomu, tunnuste ja käitumise kohta, eelarvamus on hoiak teatud inimeste suhtes ainult seetõttu, et nad kuuluvad mingisse gruppi ning diskrimineerimine on inimeste erinevalt kohtlemine vastavalt sellele, millisesse gruppi nad kuuluvad. Diskrimineerimine jagatakse omakorda isikutevaheliseks, organisatsiooniliseks, ühiskondlikuks ja kultuuriliseks. (Whitley Jr ja Kite, 2010)

Kõiki nimetatud definitsioone on võimalik kasutada, kui on määratletud erinevad grupid. Gruppe on inimesed moodustanud eksitentsi algusest saati. Grupikuuluvus võib ilmneda näiteks teatud oskuste olemasolul, sugulussidemete, soo, mõjuvõimu, vanuse näol (Nelson, 2002). Üldistavalt võib öelda, et grupid on ühiskonna alustalad (Forsyth, 1999). Ilmneb seos, et isegi

täiesti juhusliku grupijaotuse puhul (nt kui osad inimesed on juhuslikult paigutatud gruppi A ja teised gruppi B) eelistavad inimesed enda grupi liikmeid (Nelson, 2002), seega näevad inimesed maailma peamiselt kahes kategoorias – meie ja nemad. Enamasti jagatakse grupid kahte rühma – elementaarsed sotsiaalkategooriad, kuhu kuuluvad vanus, rass ja sugu, ning teised sotsiaalkategooriad, kuhu alla kuuluvad kõik ülejäänud grupeeritavad omadused (nt religioon, seksuaalne orientatsioon) (Whitley Jr ja Kite, 2010).

Negatiivse eelarvamuse puhul ilmneb erinevus intensiivsuses – kui mõne grupi vastu võib olla väga suur viha, siis samaaegselt võib esineda mõne teise grupi suhtes vähene mittesoosimine. Samuti on erinevus reaktsioonides – erinevate gruppide vastu võib esineda näiteks viha, hirm, kurbus, haletsus, vastikus. Seega tekitavad erinevad eelarvamused erinevaid emotsioone. (Kenrick, Neuberg ja Cialdini, 2010)

Eelarvamusest diskrimineerimiseni ei ole suur samm, olenemata viimase intensiivsusest – kas mõne muusikastiili mahategemine või vägivaldne sekkumine mõne sotsiaalse grupi vastu. Igal juhul on tegemist õiguste rikkumisega. Inimõigused on universaalsed juriidilised õigused, see tähendab, et nad kuuluvad kõigile ühtviisi – nii rikastele kui vaestele, nii meestele kui naistele. Inimõiguste valdkonnas on lisaks ülemaailmse tähtsusega organisatsioonidele ka piirkondlikud inimõigussüsteemid, milledest Euroopa oma peetakse sageli olemasolevatest süsteemidest kõige täielikumaks ja tõhusamalt toimivaks. (Rover, 2001) Seega võib olla diskrimineerimise ja eelarvamuste esinemine erinevates kultuuriruumides tingitud sellest, kui hästi toimivad piirkondlikud inimõigussüsteemid. Näiteks võib olla üks kultuurirühm õiguslikult rohkem sellega harjunud kui teine, et diskrimineerimine ei ole aktsepteeritav ja sellega kaasnevad tõsised tagajärjed ning tulenevalt sellest võib ilmned ka erinev käitumismuster piirkondlike kultuurirühmade vahel.

Lisaks konkreetsetele eelarvamust puudutavatele definitsioonidele tuleks antud töö puhul vaadelda võimalikke erinevusi vastustes vastavalt soorollidele, kuna ühes hüpoteesis on see välja toodud. Bioloogilised protsessid, eriti just hormonaalsed muudatused, on üheks mehhanismidest, mille kaudu soorollid inimeste käitumist mõjutavad (Eagly, Beall ja Sternberg, 2008) ning kuna meeste ja naiste hormonaalsed tasemed on erinevad, siis nende vastus agressiivsele ärritajale on samuti erinev. Ka on teada, et sugukromosoomid ei põhjusta küll teatud viisil käitumist, kuid muudavad siiski teatud tüüpi käitumisviiside avaldumise tõenäosust (Hoyenga ja Hoyenga, 1993). Seda, miks naiste ja meeste vahel võivad erinevused ilmned vastustes, võib tingida ka

ajalooline taust. Naissoost isikud võivad tunda rünnakut kergemini ja intensiivsemalt erinevates valdkondades, kuna praktiliselt kõikides ühiskondades ja kõikides tegevussfäärides kannatavad naised ebavõrdsuse all nii seaduse järgi kui ka tegelikkuses. Seda olukorda põhjustab ja halvendab peres, ühiskonnas ja töökohas valitsev diskrimineerimine. Naiste diskrimineerimist põhjustavad nii stereotüüpide valitsemine kui ka traditsioonilised kultuurid ja uskumused, mis naisi alamaks peavad. (Rover, 2001) Seega võib olla tingitud naiste negatiivsem hinnang erinevatele ründavatele sõnumitele sellest, et kultuurimäluliselt on naisi meestega võrreldes enam diskrimineeritud ning hirm erineva vägivalla alla sattuda võib neil olla suurem kui meestel. Käesolevas uurimuses ei käsitleta kultuuriruumi üldist arvamust räpi- või kantriartistide vastu, kuid siiski puudutab ühiskondlikult levinud arvamus paljude inimeste isiklikku suhtumist erinevatesse teemadesse.

Sotsiaalse tõenduse printsiip seisneb selles, et õige ja vale üle otsustatakse selle järgi, mida teised inimesed õigeks peavad ehk mingit käitumisviisi peetakse antud olukorraks õigeks sedavõrd, kui palju me näeme teisi seda kasutamas. Sotsiaalse tõendusega kooskõlas käitudes tehakse reeglina vähem vigu, kuna kui palju inimesi midagi teeb, on see enamasti õige viis käituda. (Cialdini, 2005) See, kust kultuuriruumi üldine arusaam alguse saab, on samuti huvitav ning seostub antud tööga selles osas, et kui inimesed oma suhtumist väljendavad vastavalt sellele, mida nad peavad õigeks, kuna teised seda teevad, siis kas tulemustest selgub ikka isiklik arvamus või mingi üldiselt õigeks peetud suhtumine.

Maslow on öelnud, et inimese motivatsioon aktualiseerub käitumisena peaaegu alati suhtes olukorra ja teiste inimestega. Seega tuleb kaasata kultuurilise määratuse roll nii keskkonna kui ka organismi enda käsitlemisse. (Maslow, 2007) See tähendab, et vastus mingile stiimulile ei ole kunagi ainult inimese isiklik tunnetus või arvamus, vaid on mõjutatud konkreetsest olukorrast ning ümbritsevast. Seega on keskkonnal suur osakaal igasugusele tagasisidele ning käesoleva töö raames on oluline seda arvestada, kui peaks ilmnema erinevusi Friedi uurimuse ning antud töö vahel – ehk on need tingitud erinevast keskkonnast, kuna Eesti ja Ameerika erinevad väga paljudes aspektides, mistõttu on ka mõlemas riigis elavad inimesed mõjutatud erinevatest seisukohtadest.

Taylor on andnud ülevaate ajupesust, mis käesoleva tööga seostub. Nimelt on see veenmisest ambitsioonikam ja sundivam. See on allumatute inimeste süstemaatiline töötlemine, mille käigus õnnestub edu korral nende identiteeti ümber kujundada. Sõna ajupesu pärineb

hiinakeelsest terminist *xi-nao* või *hsi-nao*, mis tähendab mõttereformi. Algselt peeti selle all silmas riiklikult kontrollitud töötlemisprotsessi, mida totalitaarne režiim rakendas dissidentide vastu, kuid termin oli liiga kasulik, et piirduda selle kasutamisega üksnes poliitikas. (Taylor, 2012) Kultuuriruumi ühise arvamuse tekkimine võib olla seotud teatava ajupesuga, et mingil põhjusel mingit arvamust kujundada. Näiteks, miks oli käesoleva töö aluseks oleva uurimuse hüpoteesiks, et räpiarstisti lugu hinnatakse negatiivsemalt kui kantriartisti oma, mitte vastupidi. See tähendab, et varasemalt oli juba üldine kulutuuriruumi arvamus, et räpiartistide peetakse mingil põhjusel negatiivsemateks.

Uurimisküsimus: Kas inimestel tekib eelarvamus tulenevalt neile antud eelinformatsioonist?

Seminaritöö eesmärk ja hüpoteesid

Tulenevalt teoreetilisest materjalist ja varasematest uurimustest on hüpoteesid järgmised:

1. Sõnu räpiartisti omaks pidavad katseisikud annavad negatiivsema hinnangu laulusõnadele kui teised kaks katseisikute rühma.
2. Sõnu kantriartisti omaks pidavate katseisikute hinnang laulusõnadele ei erine märkimisväärselt kontrollrühmast.
3. Naissoost katseisikud hindavad laulusõnu negatiivsemalt kui meessoost katseisikud.

MEETOD

Valim

Valimisse kuulus 64 katseisikut, kes olid jaotatud kolme rühma – esimese rühma eelinformatsioonis väideti, et tegemist on räpiartisti looga, teisele rühmale väideti, et laulusõnad on kantriartistilt ning kontrollrühm ei saanud loo esitaja kohta mingit informatsiooni. Kasutati mugavusvalimit ehk enamik katseisikutest olid uurimuse läbiviija tutvusringonnast. Peamiselt oli tegemist tudengitega ning uuringus osalemise tingimuseks oli, et katseisiku esimene võõrkeel on inglise keel, kuna kasutatud laul oli ingliskeelne. Uuringus osalejate vanus jäi vahemikku 18 – 30 aastat, kus keskmine vanus oli 23 aastat. Nii naissoost kui ka meessoost katseisikuid oli ligikaudu 30, igas grupis mõlemaid umbes kümme. Räpigrupis (n=20) oli naisi 55% ja mehi 45%, kantrigrupis (n=24) naisi 54% ja mehi 46% ning kontrollgrupis (n=20) oli 50% nii mehi kui ka naisi. Räpigruppi kuulunud vastajatest olid varasemalt teadlikud kasutatud laulust 10%, kantrigrupi katseisikutest 8% ning kontrollgruppi kuulunutest ei teadnud keegi loetud laulusõnu varasemalt.

Protseduur

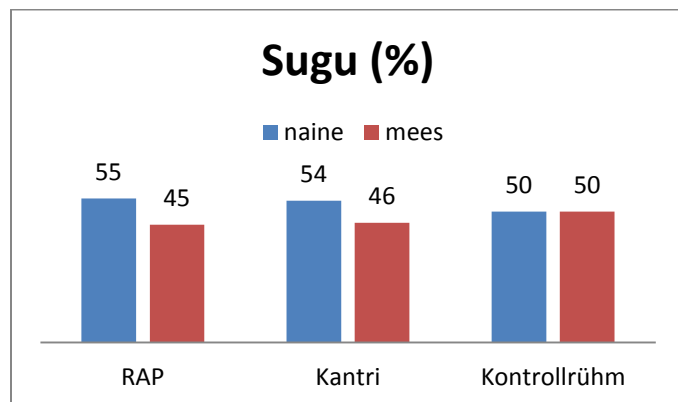
Protseduur toimus kahes etapis. Kõigepealt lugesid katseisikud läbi laulusõnad, millele eelnes informatsioon artistist (va kontrollrühma puhul, kes ei saanud artisti kohta informatsiooni). Seejärel täitsid katseisikud paber kandjal küsimustiku, mis hõlmas seitset hinnangulist väidet laulu sisu kohta, millele oli võimalik vastata 9-punktilisel skaalal, mis varieerus tugevast mittenõustumisest (1 – mitte mingil juhul ei nõustu) tugeva nõustumiseni (9 – kindlalt nõustun) ehk mida kõrgem numbriline vastus, seda negatiivsem hinnang laulusõnadele. Väited ja vastusevariandid tulenesid varasemast Carrie Friedi uurimusest. Antud töö autor tõlkis Friedi ingliskeelsest artiklist väited ja vastusevariandid eesti keelde. Lisaks küsiti osaleja sugu, vanust ning seda, kas looga oldi varasemalt tuttav.

Kogutud andmete analüüsiks kasutati programmi SPSS.

TULEMUSED

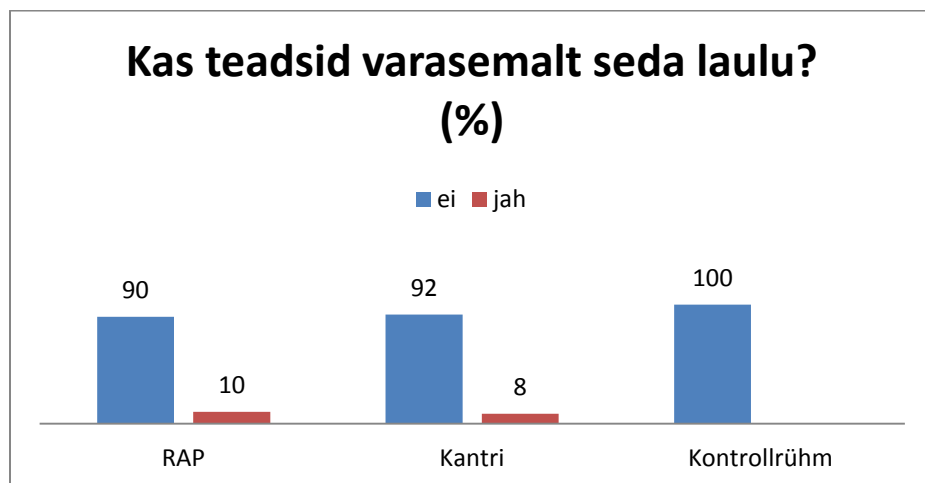
Antud seminaritöö tulemused analüüsiti programmis SPSS.

Küsimustike vastustest selgus, et vastajate seas olid mõned naissoost katseisikud rohkem kui meessoost, kuid märkimisväärset erinevust ei olnud.

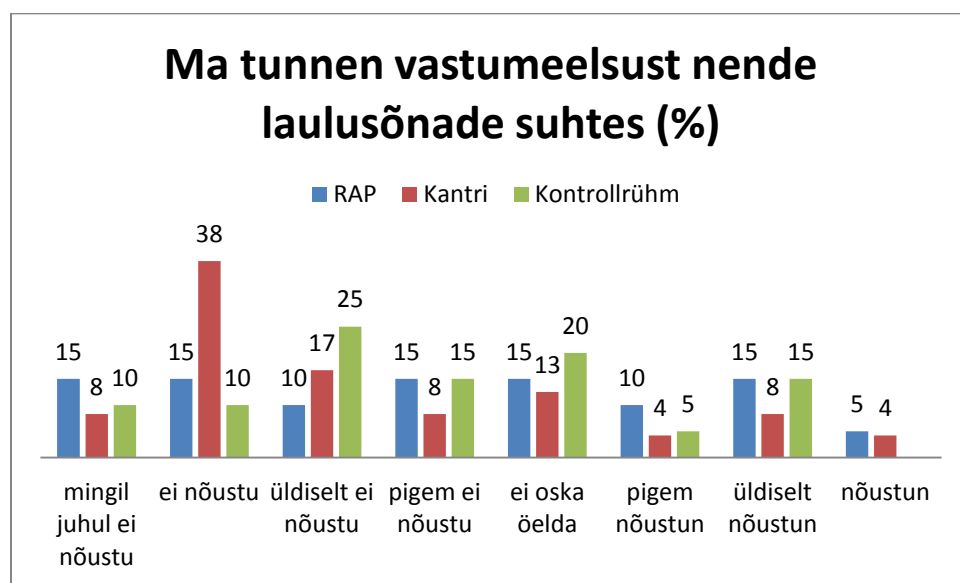
Joonis 1. Katseisikute sooline koosseis protsentides.

Mõned vastanutest olid varasemalt uuringus kasutatud laulust teadlikud, mis võis nende vastuseid mõjutada, kuna tõenäoliselt olid nad ka teadlikud laulu tegelikust žanrist. Küll aga oli niisuguseid katseisikuid vähemuses – räpigrupis oli laulust varasemalt teadlikke vastajaid 10%, kantrigrupis 8% ning kontrollgrupi katseisikutest ei olnud keegi sellest laulust teadlik. Seega usun, et võib kokkuvõtvaid tulemusi üldistada, olenemata mõnest katseisikust, kes teadsid kasutatud laulu.

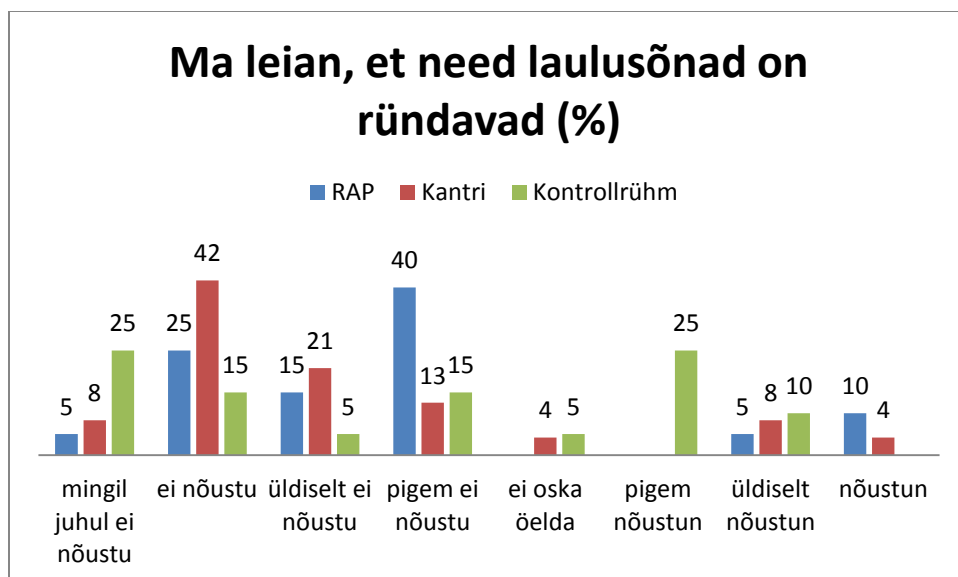
Joonis 2. Varasem laulust teadlikkus protsentides.

Esimesest väitest (ma tunnen vastumeelsust nende laulusõnade suhtes) selgus, et suurem osa vastajatest ei nõustu sellega, et loetud laulusõnad tekitavad vastumeelsust ning kindlalt nõustumist ei esinenud mitte ühegi katseisiku vastuses. Räpigrupis vastanutest ilmnes kõige rohkem stabiilselt vastuseid igas ülejäänud vastusevariantis. Seega ei saa teha märkimisväärseid järeldusi nimetatud grupi vastustest, kuna vastused jaotuvad suhteliselt võrdselt igasse vastusevarianti. Kõige suurema varieeruvusega oli kantrigrupp, kus protsentuaalselt vastajaid oli 4-38% erinevates vastusevariantides ning samuti kuulus siia gruppi kõige rohkem vastajaid, kes ei nõustunud nimetatud väitega. Kontrollgrupis jagunesid samuti väited suhteliselt stabiilselt erinevate variantide vahel, kuid ei olnud mitte ühtegi katseisikut, kes oleks väitega nõustunud. Seega esimese väite põhjal ei ole võimalik öelda, et räpigruppi kuulunud vastajad hindaksid laulusõnu negatiivsemaks. Samuti võib öelda, et pigem sarnanevad räpi- ja kontrollgrupi vastused, mitte kontroll- ja kantrigrupi omad.

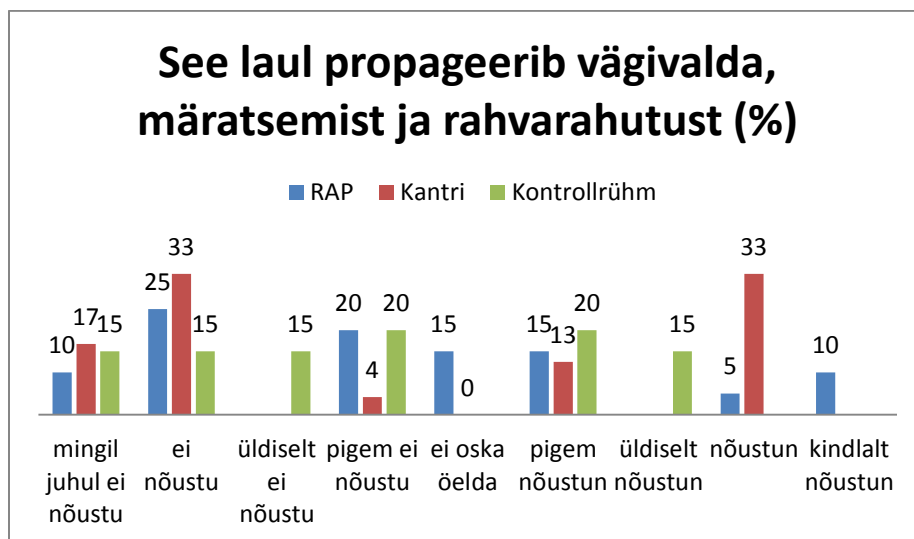
Joonis 3. Ma tunnen vastumeelsust nende laulusõnade suhtes.

Teise väite (ma leian, et need laulusõnad on ründavad) vastustest võib taaskord järeldada, et räpigruppi kuulunud katseisikud ei hindanud laulusõnu oluliselt negatiivsemalt, kuna nad olid pigem mittenõustuval seisukohal nimetatud väite suhtes. Lausa 85% vastanutest on seda meelt, et nad vähemalt pigem ei nõustu väitega. Nii kantri- kui ka kontrollgrupis on vastajaid protsentuaalselt sel arvamusel vähemuses. Mitte ükski katseisik ei vastanud kõige äärmuslikuma nõustumise variandiga.

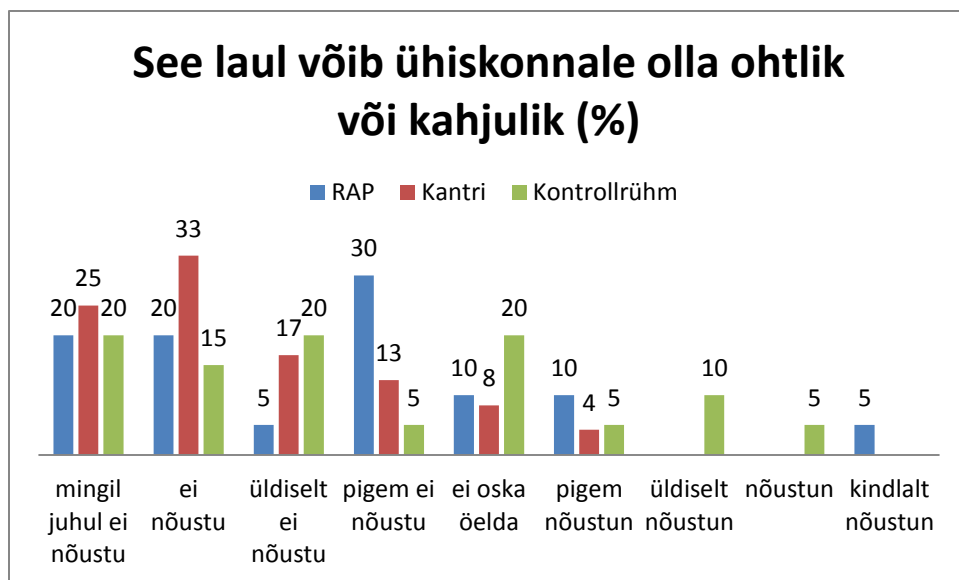
Joonis 4. Ma leian, et need laulusõnad on ründavad.

Kolmanda väite (see laul propageerib vägivalda, märatsemist ja rahvarahutust) vastustest ilmneb, et kõige vähem nõustub nimetatud väitega kantrigrupp ning räpi- ja kontrollgrupi vastuste erinevused ei ole väga märkimisväärsed. Räpi- ja kantrigrupi katseisikud on vastusevariantide äärmuslikke valikuid mõlemas pooles valinud, kuid suuremas enamuses (35%) selles pooles, mis ei nõustu negatiivse väitega ning nõustuvas pooles on vastajaid vähem (15%).

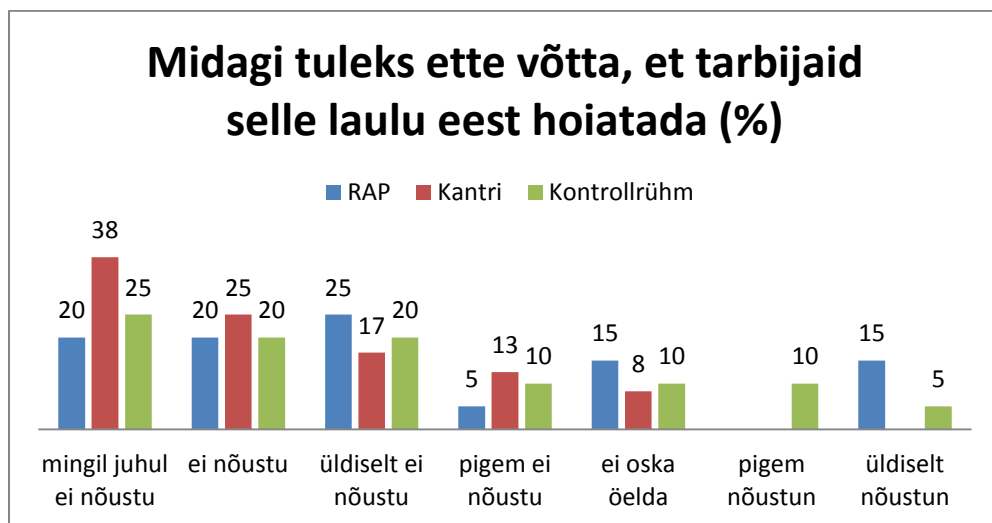

Joonis 5. See laul propageerib vägivalda, märatsemist ja rahvarahutust.

Neljanda väite (see laul võib ühiskonnale olla ohtlik või kahjulik) tulemustest on selgelt näha, et suurem osa vastajatest on mittenõustuval arvamusel. Siiski tuleb välja tuua, et kindlalt nõustuval arvamusel oli ainult räpigrupi katseisikuid, kuid nendest vaid 5%. Keskmisest valikust mittenõustuvale poolele aga jäi 85% räpigrupi vastajatest, kantrigrupi katseisikutest oli seal 88% ja kontrollgrupist 60%.

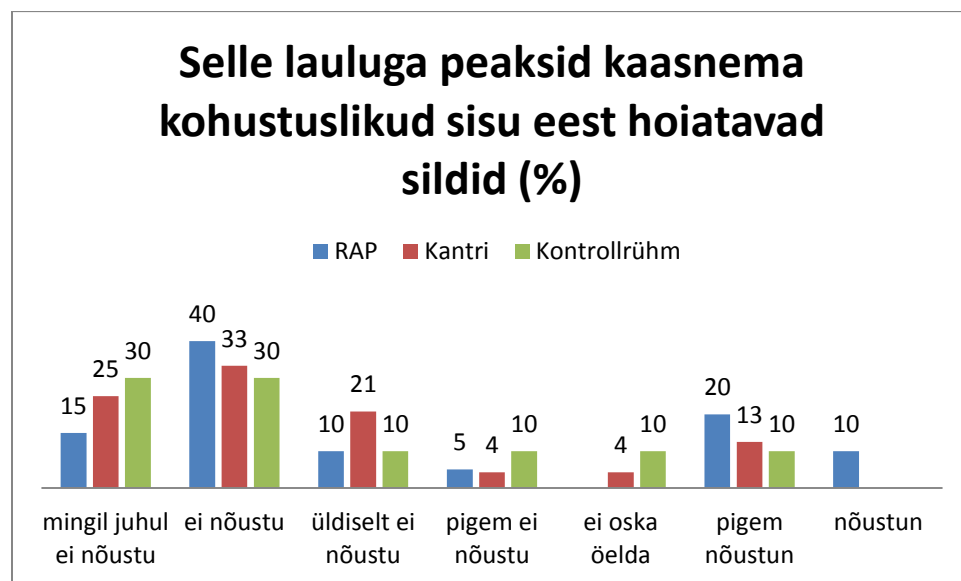
Joonis 6. See laul võib ühiskonnale olla ohtlik või kahjulik.

Joonis 7. Midagi tuleks ette võtta, et tarbijaid selle laulu eest hoiatada.

Viies väide (midagi tuleks ette võtta, et tarbijaid selle laulu eest hoiatada) näitab, et katseisikud on kindlasti pigem mittenõustuval seisukohal, kuna kahte äärmuslikumat nõustumise vastusevarianti ei valinud mitte ükski katseisik mitte ühestki grupist. Teiste vastusevariantide seast selgub, et taaskord on kantrigrupi vastajate seas kõige selgem mittenõustumine, kuid üldiselt jagunevad vastused suhteliselt stabiilselt ning suuri erisusi ei ole näha. Räpigrupi katseisikutest oli 15% üldiselt nõustuval arvamusel ning 5% kontrollgrupist, kuid kantrigrupi vastajatest ei olnud mitte keegi ka pigem nõustuval arvamusel. Sellest tulenevalt võib öelda, et pigem sarnanevad kontrollgrupi ja räpigrupi vastused.

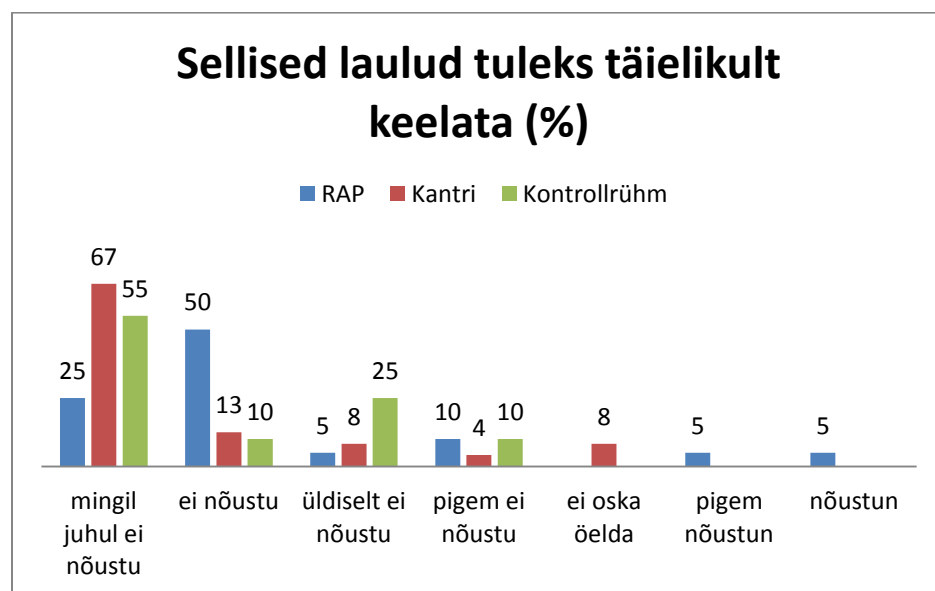
Kuuenda väite (selle lauluga peaksid kaasnema kohustuslikud sisu eest hoiatavad sildid) puhul on taaskord null vastajat kahe äärmuslikuma nõustumise variandi juures, mis näitab, et üldiselt ollakse pigem mittenõustuval arvamusel ja seega ei hinnata ootuspäraselt negatiivseks loetud laulusõnu. 70% räpigrupi katseisikutest oli keskmisest mittenõustuvale poolele kalduval arvamusel ning nendest suurim osa (40%) ei nõustu väitega. Keskmisest nõustuvale poolele kaldus 30% räpigrupist, mis on rohkem kui kantri- või kontrollgrupi puhul. Ilmneb küll, et räpigrupi katseisikud on hinnanud negatiivsemalt laulusõnu, kuid grupisiselisel vaatlusel siiski jääb suurem osa mittenõustuvale seisukohale.

Joonis 8. Selle lauluga peaksid kaasnema kohustuslikud sisu eest hoiatavad sildid.

Viimase väite (sellised laulud tuleks täielikult keelata) puhul ilmneb jälle, et kahte kõige äärmuslikumalt nõustuvat vastusevarianti ei ole valinud mitte ükski katseisik. Nõustuval ja

pigem nõustuval arvamusel on küll kokku 10% räpigrupi vastajatest, kuid suurem enamus grupist on siiski valinud mittenõustuva variandi. Ka vastusevariandid kantri- ja kontrollgrupi vahel ei ole märkimisväärselt erinevad räpigrupi omadest.

Joonis 9. Sellised laulud tuleks täielikult keelata.

Üksikküsimusi vaadeldes võib öelda, et märkimisväärsed erinevusi kolme katseisikute grupi vahel välja ei saa tuua, mis tähendab, et ei ilmne mõne grupi poolt tugevalt vastumeelsemat või negatiivsemat suhtumist vägivaldsetele laulusõnadele kui mõne teise grupi poolt. Üksikküsimuste keskmiste võrdlemine dispersioonanalüüsi meetodil (ANOVA) näitas samuti, et gruppide vahel statistiliselt olulisi erinevusi ei esinenud.

Eesmärgiga uurida kasutatud küsimustiku dimensionaalsust, viidi läbi faktoranalüüs peatelgede meetodil. Analüüsi tulemusena eristus kaks faktorit, lahend kirjeldas 69% üksikküsimuste varieeruvusest. Esimene faktor mõjutas esimest viit väidet (ma tunnen vastumeelsust nende laulusõnade suhtes; ma leian, et need laulusõnad on ründavad; see laul propageerib vägivalda, märatsemist ja rahvarahutust; see laul võib ühiskonnale olla ohtlik või kahjulik; midagi tuleks ette võtta, et tarbijaid selle laulu eest hoiatada), seega oli loomulik see faktor nimetada hinnanguks laulusõnadele. Teine faktor mõjutas aga kahte viimast väidet (selle lauluga peaksid kaasnema kohustuslikud sisu eest hoiatavad sildid; sellised laulud tuleks täielikult keelata), mistõttu nimetati see faktor tegutsemist käsitlevaks. Analüüsi käigus salvestati faktorskoorid, et neid edasistes analüüsides kasutada. Läbi viidi dispersioonanalüüs (One Way

ANOVA) kolme grupi võrdlemiseks mõlema faktorskoori lõikes ning tulemustest selgus, et teise faktori puhul ehk tegutsemise kohta käivate küsimuste vastustes ilmneb, et naiste skoor on statistiliselt oluliselt kõrgem: $t=2.81(62)$, $p<0.001$. Esimese faktori puhul ehk hinnang laulusõnadele statistiliselt ei erine sugude vahel nii oluliselt.

	Faktor	
	1. faktor	2. faktor
1. väide	.832	
2. väide	.822	
3. väide	.710	.540
4. väide	.683	
5. väide	.611	.505
6. väide		.806
7. väide		.765

Joonis 10. Faktorkaalud kahes faktoris.

	Sugu	N	Aritm. keskmine	Standardhälve
1. faktor	Naine	34	.2890564	.95649285
	Mees	30	-.3275972	.77356182
2. faktor	Naine	34	.1599094	.79121357
	Mees	30	-.1812307	.96944180

Joonis 11. Faktorskooride keskmised sugude lõikes.

Märkida tasub ka seda, et meeste seas kõige äärmuslikumat negatiivset hinnangut ei esinenud üheski grupis kordagi. Kõigis gruppides kokku oli 34 naissoost vastajat, mis tähendab, et kõiki vastuseid kokku oli 238 (34 vastajat korda 7 küsimust) ning nendest kümme olid nõustuvad või kindlalt nõustuvad. Mehi oli kõigis gruppides kokku 30 ehk kõiki vastuseid kokku oli 210 ning nendest nõustuvaid kolm. Seega oli naiste puhul negatiivseid vastuseid 4,2% ja meeste puhul 1,4%. Küsimuste lõikes on võimalik näha konkreetsemalt, kus erinevused ilmnevad (Lisa 3).

Lisaks juba käsitletud hüpoteesidele oli viimaseks hüpoteesiks see, et naissoost katseisikud hindavad laulusõnu negatiivsemalt kui meessoost katseisikud. See tähendab, et nende valitud vastuste seas on rohkem nõustumist ja kindlalt nõustumist. Tulemustest selgub, et selle hüpoteesi puhul on kõige selgenimi erinevus näha, kuna naiste vastustes ilmneb veidi rohkem negatiivset hinnangut. Seega saab seda hüpoteesi kinnitada.

Tulemuste analüüsist SPSS programmiga selgus, et vaid üks kolmest püstitatud hüpoteesist leidis kinnitust antud uurimuse käigus. See tähendab, et käesoleva töö põhjal ei ole võimalik öelda, et räpiartisti lugu hinnatakse negatiivsemalt kui kantriartisti oma. Samuti ei ole võimalik käesolevatest tulemustest järeldada, et kantrigrupi ja kontrollgrupi katseisikute vastused on omavahel sarnasemad kui räpigrupi katseisikute vastused, kuna märkimisväärseid erinevusi kolme rühma vahel ei esinenud. Viimane hüpotees, mis väitis, et naised hindavad laulusõnu negatiivsemalt kui mehed, saab kinnituse, kuna vastustes ilmnes statistiliselt arvestatav erinevus sugudevahelisel hinnangute andmisel.

ARUTELU JA JÄRELDUSED

Käesoleva seminaritöö eesmärgiks oli korrata Carrie Friedi varasemat uurimust teemal, kas inimestele antud eelinformatsioon mõjutab nende arvamust. Selleks paluti katseisikutel lugeda läbi Ameerika folkartisti vägivaldse sisuga laulusõnad ning erinevatele katseisikute rühmadele anti erinev informatsioon laulu esitaja kohta – räpiarstist, kantriartistist ning kontrollrühm ei saanudki žanri kohta teavet. Antud töö oli Friedi uurimusele ja teoreetilisele materjalile toetudes kolm hüpoteesi ning tulemustest selgus, et kaht neist ei ole võimalik kinnitada, kuid kolmandas oli märgata statistiliselt olulist tulemust.

Carrie Friedi uurimistöö tulemustest selgus, et hüpotees sai tugevalt toetust. See tähendas, et eelinformatsioon, mis puudutas muusikatüübi määratlust, mõjutas märkimisväärselt reaktsiooni laulusõnadele. Seega ilmnes, et erinevaid muusikatüüpe hinnatakse erinevate skaalade või kriteeriumide järgi. Samad sõnad, mida kantrilauluna aktsepteeriti, hinnati räpilauluna ohtlikuks ja ründavaks. (Fried, 1999)

Käesoleva seminaritöö esimene hüpotees sätestas, et katseisikute rühmas, kes said informatsiooni, et tegemist on räpiarstistiga, on laulusõnadele antav hinnang negatiivsem kui kahel teisel rühmal, nagu ilmnes Friedi uurimuses. Nimetatud hüpotees ei saanud aga antud töös kinnitust, kuna ei ilmnenu märkimisväärsed erinevusi räpiarstistide ja teiste kahe katseisikute gruppide vastuste vahel.

Teise hüpoteesi kohaselt ei erine märkimisväärselt kantrigrupi ja kontrollgrupi katseisikute vastused. Ka seda hüpoteesi ei saa kinnitada, kuna see eeldaks, et erinevus kolmanda rühmaga ilmneb, kuid seda polnud. Seega võib öelda, et kõik kolm rühma vastasid suhteliselt sarnaselt – mõne küsimuse puhul üks negatiivsemalt kui teine ning teise küsimuse puhul vastupidi. See tähendab, et nimetatud hüpoteesi ei saa lükata ümber ega ka kinnitada.

Viimane hüpotees ei olnud küll kooskõlas Friedi uurimusega, kuna sugudevahelist erinevust tema eraldi ei uurinud. Erinevale teoreetilisele materjalile tuginedes, mis toovad välja naiste ja meeste erinevused, püstitati selles töös kolmas hüpotees, mis väitis, et naissoost katseisikud vastavad suuremate numbritega ehk negatiivsemalt kui meessoost katseisikud. See hüpotees leidis antud seminaritöös kinnitust, see tähendab, et tulemustest ilmnes statistiliselt oluline erinevus, mille kohaselt hindasid naised laulusõnu negatiivsemalt kui mehed.

Kokkuvõtvalt võib nentida, et ehkki eesmärk korrata Friedi uurimust sai täidetud, ei olnud kahe uurimistöö tulemused kaugeltki sarnased. Seda, kas tegemist on aastate jooksul tekkinud arvamuse muutusega ühiskonnas või mõni muu põhjus, ei ole võimalik kahjuks öelda. Kindlasti mängivad olulist rolli vastajad ja nende kultuuriruum, mis kahe läbiviidud uurimuse vahel on kindlasti erinev. Käesolevas töös oli valimi vanusevahemik tunduvalt väiksem (18-30-aastased) kui varasemas uurimuses (20-84-aastased) ning ka valimi suurus erines, samuti on tegemist erineva kultuuriruumiga. Tähelepanu tuleb pöörata ka ajaerinevusele, kuna Friedi uurimus viidi läbi üheksakümnendate lõpul ning käesolev uurimistöö ligi 20 aastat hiljem.

Ajalises erinevuses on oluline ka see, et tänapäeval ei peeta eelarvamust enam väga suureks probleemiks, näiteks tõenäoliselt suurem osa ameeriklastest ei pea eelarvamusi enam murettekitavaks. Seda kinnitab fakt, et 2008. aastal CNN-i Ameerikas läbi viidud küsitluses väitis 74% vastajatest, et nende piirkonnas ei ilmne enam diskrimineerimist mustanahaliste vastu. (Whitley Jr ja Kite, 2010) Aja jooksul on diskrimineerimine oluliselt vähenenud. Näiteks toetas Ameerikas 1942. aastal 68% valgenahalistest inimestest rassiliselt eraldatud koole, kuid 1995. aastal oli see toetus vaid 4% (Schuman, Steeh, Bobo ja Krysan, 1997). Ajalise kriteeriumi aspektist vaadatuna võib olla probleemiks ka arvamust esitavate küsimuste ülesehitus, mille sõnastust tänapäeval võib-olla tuleks muuta.

Lisaks sellele, et ajaperioodis on üsna pikk vahe, on tegemist kahe väga erineva kohaga nii geograafiliselt kui ka kultuuriliselt.

Sellest tulenevalt võib välja tuua ka mõne uurimistöö vea. Näiteks ei saa öelda, et käesoleva uurimuse valim oleks piisavalt suur, et teha kindlaid järeldusi, mis tähendab, et sarnast uurimust tuleks järelduste tegemiseks veel läbi viia suurema valimiga. Samuti tuleks tähelepanu pöörata mõningatele muutujatele, mida selles töös arvesse ei võetud. Nende hulgas võiks olla oluline näiteks haridustase ja kas ollakse lapsevanem. Lisaks võiks mõelda mõne teise valimi tüübi peale, kuna mugavusvalim on küll, nagu viimase nimigi ütleb, lihtne kokku panna, kuid tihti kipuvad vastajad olema sarnase tausta ja seega ka mõtteviisiga, mis ei anna väga laia spektriga tulemusi. Kuna antud töös olid katseisikud valdavalt tudengid, siis järeldusi võiks vaadelda pigem tudengite arvamustena. Samuti tuleks vaadelda erinevaid vanuserühmi, kas vastavalt sellele ilmneb muutusi vastustes või ei muuda vanus arvamust märkimisväärselt. Lisaks nimetatule võiks üle vaadata Friedi kasutatud vastuste skaala – ehk oleks katseisikutel lihtsam vastata, kui valikuvariante oleks vähem kui üheksa. Praeguse skaala puhul jääb keskmisest

mõlemale poolele neli valikut väitega nõustuda või mitte ning sel puhul võib olla keeruline teha otsust, milline nõustuv või mittenõustuv valik on just see õige. Ka küsimuste ülesehituse võiks üle vaadata ja läbi mõelda, kas need sobivad tänapäeva ja antud kultuuriruumi ning võib olla tuleks neid kohendada. Küsimuste tõlke probleem võib ilmnedagi nii selles, et keelelise tausta erinevusest tulenevalt ei pruugi sobida päris samad küsimused ning kindlasti ka fakt, et käesolev uuring on läbi viidud ligi 20 aastat hiljem, mille jooksul on kindlasti suhtumine maailmas vägivalda ja ohu tajumisse muutunud. Seega on oluline vaadata üle küsimused sisuliselt, et nad sobiksid nii ajalisse kui ka kultuurilisse konteksti.

Vaadeldud tulemuste ja uurimuse probleemide põhjal võib öelda, et tegemist oli küll huvitava kordusuuringuga, kuid märkimisväärseid järeldusi ei saa selle põhjal teha. Ka need hüpoteesid, mis ei leidnud praegu kinnitust, võivad siiski tõesed olla ning antud juhul jäid nad tõestamata väikese valimi ning sihtrühma sarnase tausta ja vanuse tõttu. Seega tuleks käesoleva seminaritöö raames läbiviidud uurimust korrata ning tulemusi võrreldes järeldusi teha. Hüpotees, mis leidis kinnitust, on omakorda võimaluseks täiendavalt läbi viia naiste ja meeste erinevusi vaatlevaid uurivaid töid.

VIITED

Allport, G. (1958). *The Nature of Prejudice*. New York: Addison-Wesley Publishing Company, Inc.

Ballard, M., Dodson, A., Bazzini, D. (1999). Genre of Music and Lyrical Content: Expectation Effects. *The Journal of Genetic Psychology*, 160(4), 476-487.

Binder, A. (1993). Constructing racial rhetoric: Media depiction of harm in heavy metal and rap music. *American Sociological Review*, 58, 753-768.

Cialdini, R. B. (2005). Mõjustamise psühholoogia. Tallinn: Kirjastus Pegasus.

Eagly, A. H., Beall, A. E., Sternberg, R. J. (2008). Soopsühholoogia. Tallinn: Külim.

Forsyth, D. (1999). *Group dynamics*. Belmont: Wadsworth.

Fried, C. (1999). Who's Affraid of Rap? Differential Reactions to Music Lyrics. *Journal of Applied Social Psychology*, 29, 705-721.

Hoyenga, K. B., Hoyenga, K. T. (1993). *Gender-related differences: Origins and outcomes*. Boston: Allyn & Bacon.

Kenrick, D. T., Neuberg, S. L., Cialdini, R. B. (2010). *Social Psychology: Goals in Interaction*. Boston: Allyn & Bacon.

Maslow, A. H. (2007). Motivatsioon ja isiksus. Tallinn: OÜ Mantra Kirjastus.

Nelson, T. (2002). *The Psychology of Prejudice*. Boston: Allyn & Bacon.

Nielson, E. (2011). 'Here come the cops': Policing the resistance in rap music. *International Journal of Cultural Studies*, 15(4), 349-363.

Rover, de C. (2001). Teenida ja kaitsta: inimõigused ja humanitaarõigus politsei- ja julgeolekujõududele. Tallinn: Rahvusvaheline Punase Risti Komitee ja Interlex OÜ.

Schuman, H., Steeh, C., Bobo, L., Krysan, M. (1997). *Racial attitudes in America: Trends and interpretations*. Cambridge: Harvard University Press.

Taylor, K. (2012). Ajupesu. Tallinn: Kirjastus Pilgrim.

Whitley Jr, B., Kite, M. (2010). *The Psychology of Prejudice and Discrimination*. Belmont: Wadsworth.

LISAD

Lisa 1 - *laulusõnad*

Well, early one evenin' I was rollin' around
I was feelin' kind of mean, I shot a deputy down
Strollin' on home and I went to bed
Well, I laid my pistol up under my head

He strolled along home
(I took my time)
And he went to bed
(Thought I'd sleep some)

Laid his pistol
(Big twenty-two)
Up under his head
(I keep it handy)

Well, early in the mornin' about the break of day
I figured it was time to make a getaway
Steppin' right along but I was steppin' too slow
Got surrounded by a sheriff down in Mexico

He was steppin' right along
(Were a high footin' it)
But he was steppin' too slow
(It was a sultary day)

Got surrounded by a sheriff
(Boxed in)
In Mexico
(I didn't even have a chance to see the counrty)

When I was arrested, I didn't have a dime
The sheriff says: „Son, you're ridin' free this
time
Where you're goin' you won't need a cent
'Cause the great state of Texas gonna pay your
rent“

'Cause where you're goin'
(I think he means jail)
You won't need a cent
(Well, he knows I'm broke)

'Cause the great state of Texas
(Yippee)
Gonna pay your rent
(I'm mighty grateful, fellas)

Well, I didn't have a key and I didn't have a file
Naturally I stayed around until my trial
The judge was an old man, ninety three
And I didn't like the way the jury looked at me

Well, the judge was an old man
(Too old)
Ninety-three
(Entirely too old)
I didn't like the way the jury looked at me
I think they were suspicious

The judge and the jury, they did agree
They all said murder in the first degree
The judge said, same

„I don't know whether to hang you or not
But this your killing of deputy sheriffs
Has just naturally got to stop“
(„You've got a point there, judge“)

It was a most unsatisfactory trial
They gave me ninety-nine years on the hard rock
pile
Ninety and nine on the hard rock ground
All I ever did was shoot a deputy down

Ninety and nine
(It could have been life)
On the hard rock pile
(They might-a hung me)
And all he ever did was shoot a deputy down
(This whole thing has sure been a lesson to me)
(Bang, you're dead)

Lisa 2 - küsimustik

Allpool on loetud laulusõnade sisu kohta esitatud mõned väited, millele on võimalik vastata 9-punktilisel skaalal, kus:

- 1 – mingil juhul ei nõustu
- 2 – ei nõustu
- 3 – üldiselt ei nõustu
- 4 – pigem ei nõustu
- 5 – ei oska öelda
- 6 – pigem nõustun
- 7 – üldiselt nõustun
- 8 – nõustun
- 9 – kindlalt nõustun

Vali üks vastusevariant ja tõmba sellele ring ümber.

1. Ma tunnen vastumeelsust nende laulusõnade suhtes.

1   2   3   4   5   6   7   8   9

2. Ma leian, et need laulusõnad on ründavad.

1   2   3   4   5   6   7   8   9

3. See laul propageerib vägivalda, määramist ja rahvarahutust.

1   2   3   4   5   6   7   8   9

4. See laul võib ühiskonnale olla ohtlik või kahjulik.

1   2   3   4   5   6   7   8   9

5. Midagi tuleks ette võtta, et tarbijaid selle laulu eest hoiatada (või selle kättesaadavust reguleerida).

1   2   3   4   5   6   7   8   9

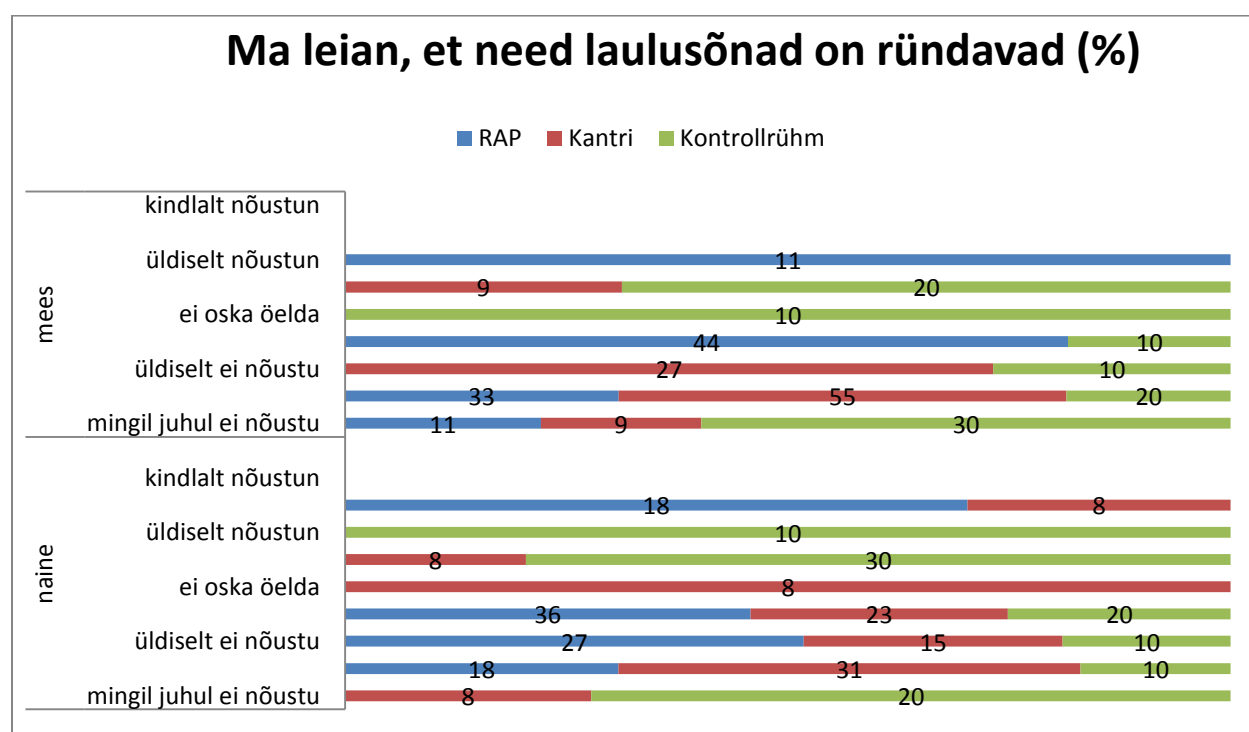
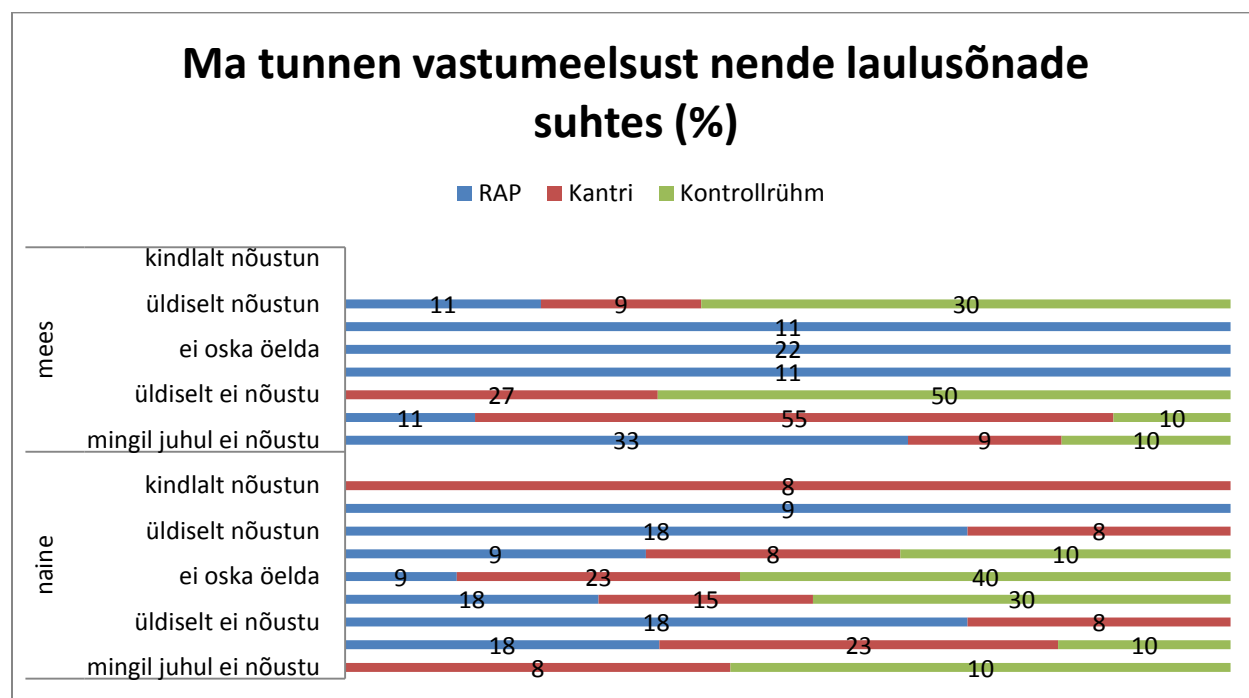
6. Selle lauluga peaksid kaasnema kohustuslikud sisu eest hoiatavad sildid.

1   2   3   4   5   6   7   8   9

7. Sellised laulud tuleks täielikult keelata.

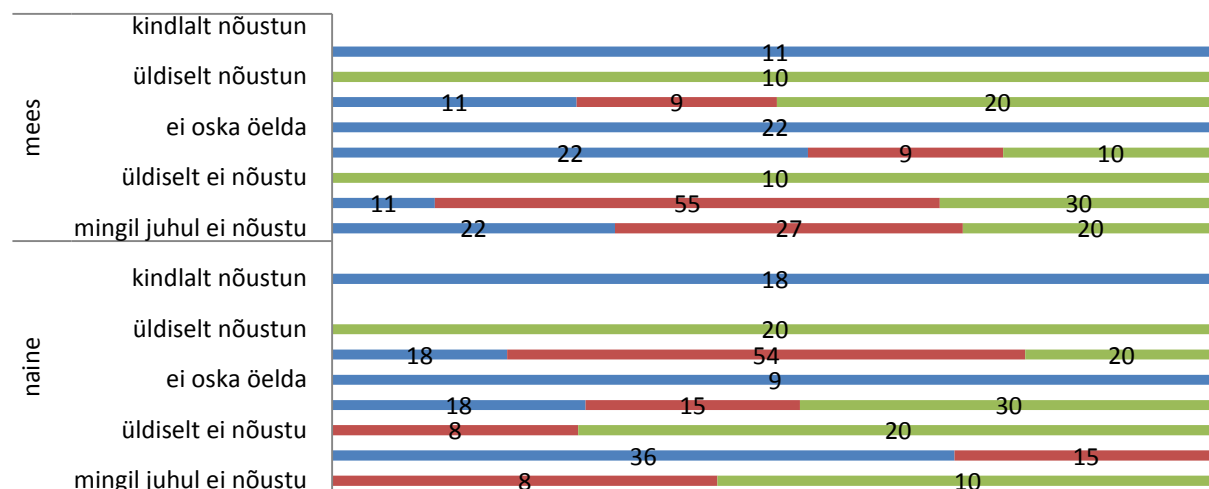
1   2   3   4   5   6   7   8   9

Lisa 3 – tabelid küsimuste lõikes meeste ja naiste vastuste erinevuse kohta

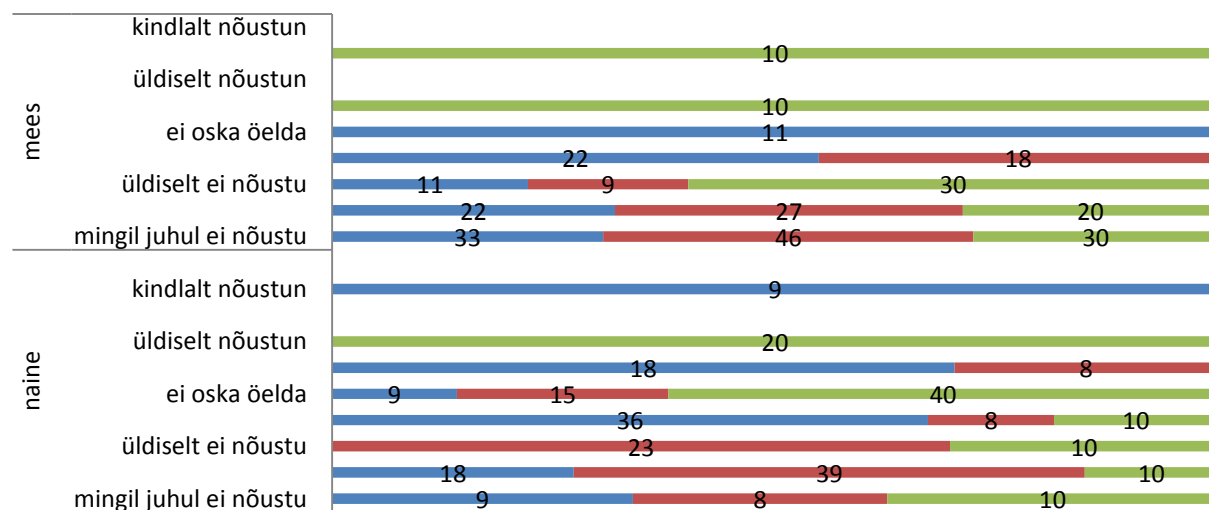
See laul propageerib vägivalda, märatsemist ja rahvarahutust (%)

■ RAP ■ Kantri ■ Kontrollrühm

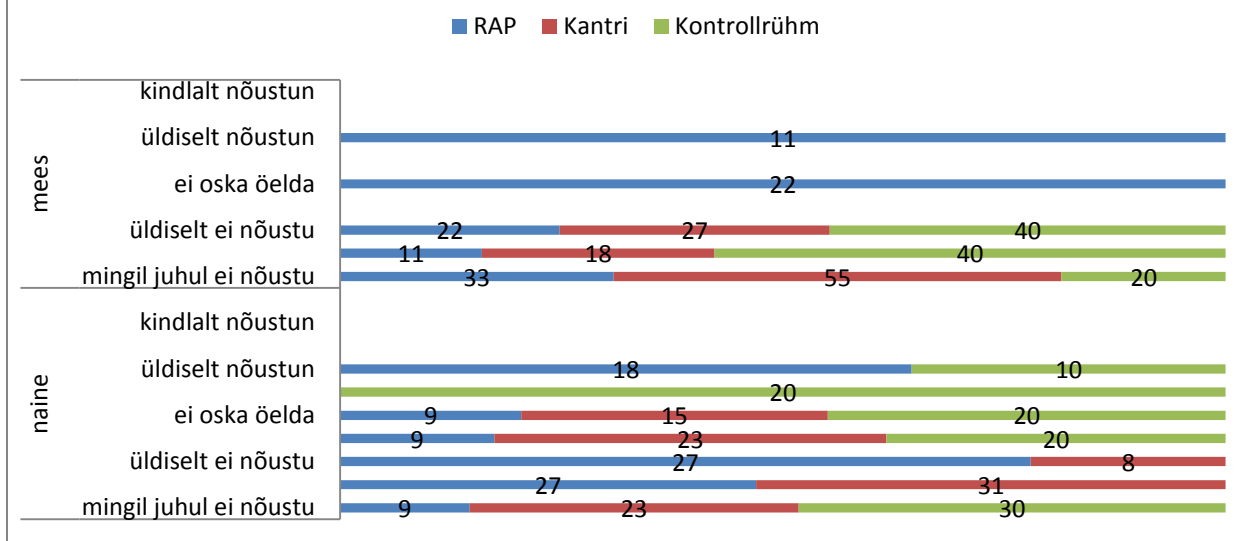

See laul võib ühiskonnale olla ohtlik või kahjulik (%)

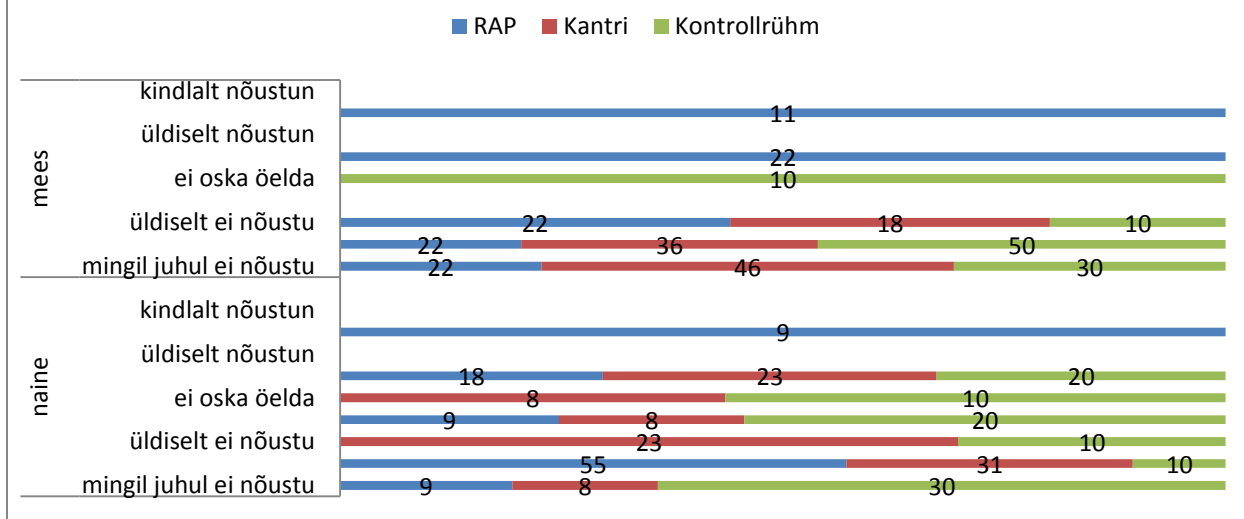
■ RAP ■ Kantri ■ Kontrollrühm

Midagi tuleks ette võtta, et tarbijaid selle laulu eest hoiatada (%)

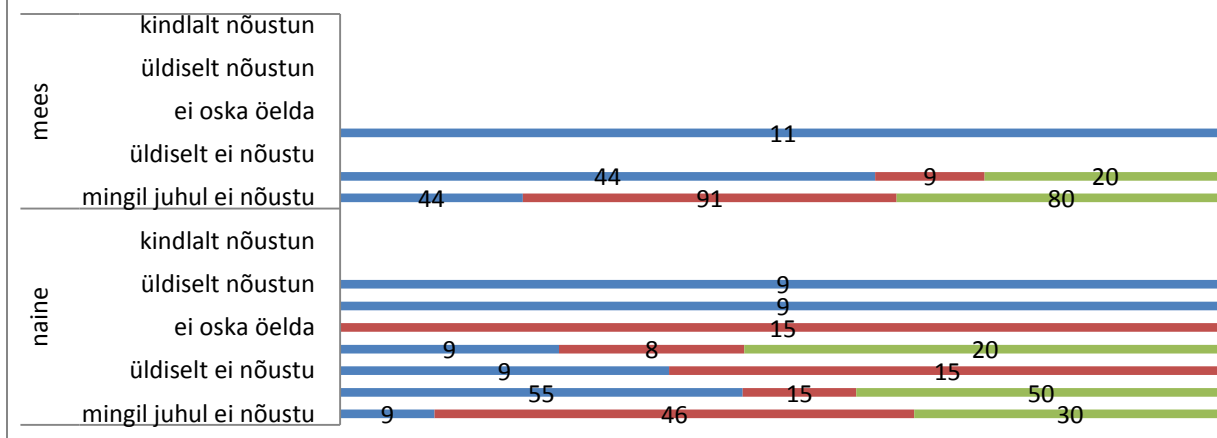

Selle lauluga peaksid kaasnema kohustuslikud sisu eest hoiatavad sildid (%)

Sellised laulud tuleks täielikult keelata (%)

■ RAP ■ Kantri ■ Kontrollrühm

Käesolevaga kinnitan, et olen korrektselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Maria-Helena Naarits